

**Oponentský posudek
bakalářské práce Jitky Pánkové
Využití humoru v ošetrovatelství**

Autorka předložila práci o rozsahu 85 stran + 13 stran příloh. Text je členěn do 9 oddílů (cíle práce; humor; ošetrovatelství; geriatricie; realizace projektu; metodika výzkumu; výsledky šetření; diskuse; závěr). Seznam literatury obsahuje 36 položek, z toho jsou 4 internetové zdroje.

Volba tématu. Autorka vybrala téma, které není v domácí literatuře příliš běžné, i když všichni slovně uznávají, že má svou důležitost. Pokud se už humor zmiňuje, pak spíše v psychiatrickém kontextu či v psychologii; daleko méně se zkoumá v českém ošetrovatelství. Přitom v zahraničí, zejména v USA a Kanadě, je humor brán jako nedílná součást ošetrovatelské péče. Probíhají tam solidní empirické výzkumy, fungují tam speciální internetové stránky pro sestry atd. Je tedy třeba ocenit jak snahu autorky uchopit nelehké téma, tak její volbu geriatrických pacientů.

Definování cílů práce je provedeno jak pro teoretickou, tak výzkumnou část práce. Cíle teoretické části byly formulovány takto: 1. shrnout dostupné poznatky z geletologie, 2. nastínit propojení humoru a ošetrovatelství, 3. specifikovat hlavní problémy hospitalizovaného geriatrického pacienta. Pro empirickou část si autorka vytkla dva cíle: 1. prokázat, že zvolená metoda aplikace humoru je účinná u geriatrických pacientů, 2. zviditelnit tuto metodu využití humoru v ošetrovatelské péči a získat další odborníky pro využití v klinické praxi.

Teoretická část má 26 stran a autorka v ní vymezuje základní pojmy: humor, ošetrovatelství, geriatricie a postupně probírá jejich dílčí aspekty.

Objevuje se však určitý *nepoměr* mezi třemi základními tématy teoretické části práce: pojem humor je vykládán od obecné roviny až po příklady konkrétních aplikací např. zdravotní klaun, místnosti humoru), naopak pojem ošetrovatelství je držen pouze ve velmi obecné, až abstraktní podobě. Výklad geriatrické tematiky má dvě polohy – jednu obecně informující, druhou soustředěnou na vybrané obtíže hospitalizovaných pacientů. Také stránkový rozsah je rozdílný: výklad o humoru má 9 stran, výklad o ošetrovatelství 9,5 strany, výklad o geriatricii jen 5,5 strany.

Dílčí připomínky k teoretické části práce:

- Výklad o humoru života čerpá převážně z práce Nešpora (9 citací), zatímco zastoupení dalších autorů už je sporadické (Mareš 3 citace, Křivohlavý 2 citace, Sutanof, Lefcourt, Pytlík po 1 citaci). Chybí citace některé experimentální práce ze zdravotnické sféry.
- V práci postrádám dva důležité přehledy: jak se různé podoby humoru diagnostikují a dále, co se zatím ve světě vyvíjelo o účincích humoru na nemocný organismus.
- V části věnované ošetrovatelství chybí v textu pasáž, která by se zabývala specifičností ošetrovatelské péče o geriatrické pacienty, neboť právě tato péče je jedním z témat předkládané práce.

Empirická část má rozsah 41 stran. Autorka nejprve přibližuje specifika zkoumaného souboru pacientů a metodu výběru zkoumaných osob, včetně kritérií pro zařazení a pro nezařazení osob do studie. To je velmi chvályhodné, vždyť o metodě výběru vzorku se ve většině bakalářských prací nevíme nic. Poté autorka charakterizuje Klinikou gerontologickou

a metabolickou FN Hradce Králové, na níž výzkum probíhal. Autorka si stanovila 4 hypotézy. V experimentální skupině aplikovala po 7 dní vždy 30 minut audio-videonahrávky humorného ladění a měřila jak subjektivní aspekty stavu geriatrických pacientů (vnímání bolesti, chuť k jídlu, aktuální nálada), tak objektivizované proměnné (mentální schopnosti, depresivita, spotřeba léků, bilance stravy, krevní tlak, pulz, dynamometrie).

Dílčí připomínky k teoretické části práce:

- Autorka nespécifikuje, s jakým časovým odstupem od 30 minutové expozice humoru svá měření závisle proměnných prováděla. Pokud by byl časový odstup větší, nelze naměřené hodnoty vztáhnout přímo k účinkům experimentální proměnné; mohly zde působit i jiné vlivy.
- Při malých počtech osob (v každé skupině 10) není zvolný t-test jako parametrický test nejšťastnějším řešením. Měl být spíše použit některý neparametrický test.
- V diskusi chybí jakékoli porovnání naměřených výsledků s výsledky obdobných výzkumů v zahraničí.

Literatura a práce s literaturou. Autorka pracuje s tituly, které jsou důležité pro pochopení humoru a jeho účinků v obecné rovině a pro pochopení geriatrických souvislostí. Jen velmi málo prací uváděných v seznamu literatury se věnuje přímo humoru ve zdravotnictví. Nenašel jsem v seznamu prací text, který by se zabýval výzkumem toho, jak humor v aplikovaném v rámci ošetrovatelské péče ovlivňuje stav geriatrických pacientů.*⁾ V seznamu literatury převládají knižní tituly, chybí práce časopisecké, i když ty přinášejí zpravidla nejnovější údaje.

Způsob citování odpovídá normě. Autorka v teoretické i empirické části textu průběžně pracuje s literaturou.

Terminologie. Autorka se snažila dodržovat odbornou terminologii. Někde si neověřila historické souvislosti: autorem oficiálně přijaté definice bolesti není Sterbach (s.33), ale Mezinárodní asociace pro studium a léčbu bolesti.

Pravopis. V bakalářské práci jsou drobné chyby: zkratka 1. Lékařské fakulty UK v Praze se nepíše „1.lfUK“, nýbrž „1. LF UK“ (s. 26-27).

Kvalita příloh. Uvnitř textu jsou na s. 48-67 zařazeny tabulky a sloupcové grafy, vše ve výborné grafické kvalitě.

Na konci bakalářské práce je umístěno 10 příloh. Jsou promyšleně koncipovány a dobře zpracovány.

Otázky pro obhajobu práce:

- a) Tři ze čtyř výzkumných hypotéz se potvrdily; tento závěr ovšem staví na průměrných údajích za celou sledovanou skupinu. Co můžete říci o individuálních rozdílech uvnitř experimentální skupiny?

*⁾ Viz např. Kruse, B.G. , Prazak, M. Humor and Older Adults. What Makes Them Laugh. *Journal of Holistic Nursing*, 2006, vol. 24, no. 3, p. 188-193.

Bourbonniere, M., Kagan, S.H. Nursing Intervention and Older Adults Who Have Cancer: Specific Science and Evidence based Practice. *Nursing Clinic of North America*, 2004, vol. 39, no. 3, p. 529-543.

- b) Tři ze čtyř výzkumných hypotéz se potvrdily, ale tento závěr staví na krátkodobém pozorování v rozmezí jednoho týdne. Myslíte si, že se získaný příznivý posun dá udržet po delší dobu (došlo k zásadnímu obratu?) anebo jde jen o přechodné zlepšení?

Závěr:

Předložená práce je seriózně zpracována a vyhodnocení získaných dat bylo velmi pracné. Práce přináší nové pohledy na to, jaký vliv má cíleně používaný humor na psychický i somatických stav hospitalizovaných geriatrických pacientů. Dílčí připomínky nesnižují celkový přínos práce.

Navrhovaná známka: **výborně**.

V Hradci Králové 28.5. 2009

prof. *J*dr. Jiří Mareš, CSc.